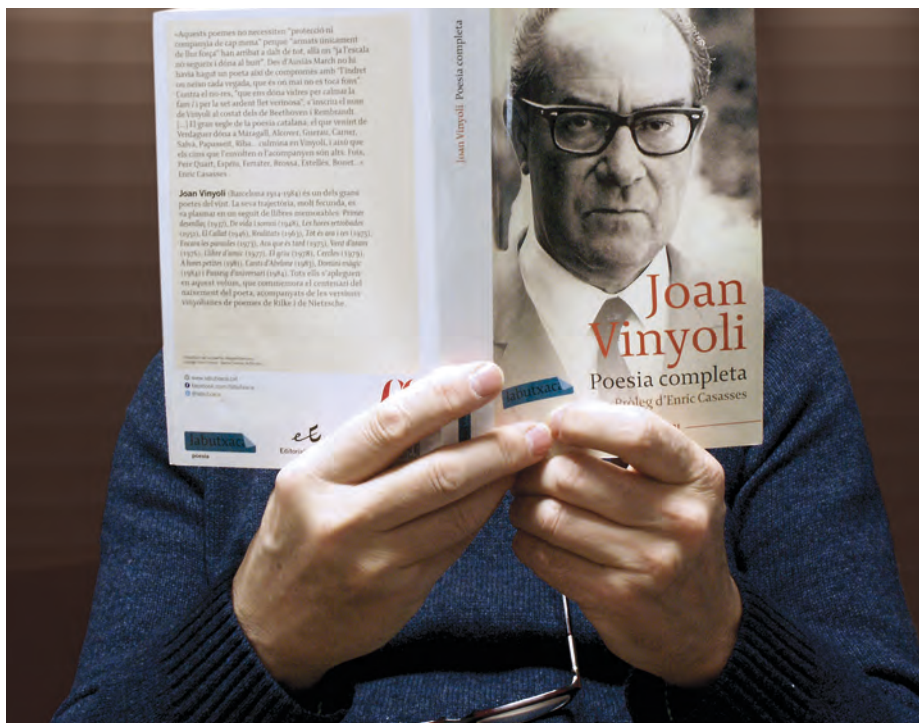

Josep Piera

Mai no és tard (Vinyoliana)

Mai no és tard

(Vinyoliana)

Assaig 43

Mai no és tard
(Vinyoliana)

Josep Piera

Universitat de València

© Josep Piera, 2016

© D'aquesta edició: Universitat de València, 2016

Publicacions de la Universitat de València
Arts Gràfiques, 13 – 46010 València

Disseny de la col·lecció i maquetació: Inmaculada Mesa

ISBN: 978-84-370-9942-2

Dipòsit legal: V-724-2016

Impressió: Guada Impressors, S.L.

«O Leben, Leben, wunderliche Zeit»
Oh, vida, vida, temps meravellós.

R. M. RILKE

La meva poesia són records.

Joan VINYOLI

Índex

Com una roca enmig del riu.....	13
L'exili del cos i el parèntesi civil	31
El bellíssim viatge dels mots	53
No hi ha cap límit	67
«Oh experiència, tacte, joia immensa!»	89
La geografia del desig.....	101
« <i>Rumorosa la vita, adulta, ostile</i> »	117
Els temps volanders de la revolta.....	133
La bastida dels somnis	153
« <i>E il naufragar m'è dolce in questo mare</i> »	173
Encara i sempre les paraules.....	189
La dècada prodigiosa	205
« <i>Les jeux sont déjà faits</i> ».....	219
El darrer cercle	237

Mai no és tard
(Vinyoliana)

Com una roca enmig del riu

En una conversa radiofònica sobre poesia amb Jordi Llavina, hi aparegué la referència a Joan Vinyoli a propòsit del seu centenari (1914-2014) que acabava de començar. Inevitable. Llavina parlava del poeta i de la vigència de la seua obra quan vaig recordar una frase vinyoliana escrita en una carta que dec tenir guardada en un dels reboliscats calaixos de la memòria. Vinyoli tenia aleshores una seixantena llarga d'anys. Ell deia que el poeta era una roca enmig del corrent del riu, resistint-ne l'embat permanent i l'erosió inevitable. En aquella circumstància, la imatge de la roca erosionada la vaig interpretar com el retrat del vell Vinyoli, una definició sòlida i esperançada de la seua manera de ser i estar en el món, de saber-se i de voler-se poeta. El vaig comprendre. Tot i això, li vaig respondre que, seguint la imatge del riu, per a mi el poeta era a penes si una gota d'aigua enlluernada que el corrent duia a la mar. Ell va comprendre. Joan Vinyoli em doblava en edat, en experiència vital, en saviesa sentida. Això ocorria entre 1978 i 1981, el període en què ens vam tractar de poeta a poeta.

—Perquè no ho escrius, això? —em demanà J. Llavina, en acabar la conversa radiofònica.

—Vols dir?

—Té interès, ara que en celebrem el centenari. Aquesta imatge fa viva en la seua fermesa la paraula del poeta. El vas tractar prou?

—El vaig llegir a fons.

Dut per aquesta motivació espontània —mogut per l'impuls de Llavina— he anat a buscar els exemplars que guardo de l'obra poètica de Joan Vinyoli, que en són uns quants i la major part dedicats. Així he trobat i retrobat la manera de llegir la seua poesia de qui era jo fa trenta i tants anys. El temps que passa, ai! Aleshores l'apreciava com autor d'una poesia vital, prou més que no existencial, experiencial o experimental; una poesia densa de càrrega lírica, íntima i transparent, meditativa i exaltada, lluminosa i dolguda, punyent però serena.

Jo havia llegit per primera vegada la poesia de Vinyoli en una antologia bilingüe que José A. Goytisolo havia publicat el 1968, *Poetas catalanes contemporàneos* que conserve com una joia. Vinyoli se m'havia descobert amb un poema breu, *De vespre*:

El dia va extingint-se
darrera les muntanyes,
l'última llum alegre l'infinit;
tot calla i lentament va recollint-se,
però les aigües, riu avall, estranyes,
mormolen ja paraules de la nit.

El poeta pintava un paisatge instantani, meditava sobre el temps i la vida que passen i s'hi retratava aními-

cament, simbòlicament. Aquest poema m'havia agradat molt pel que tenia de senzill i de subtil, de reflexiu, de plàstic i de cal·ligràfic, com els antics poemes xinesos.

No tenia cap més referència del poeta Vinyoli, aleshores. Cap més de les que aportava aquella antologia... iniciàtica per a mi.

En aquelles dates inquietes, jo a penes si començava a conèixer la poesia catalana, descoberta com qui troba el fantàstic tresor d'una tradició amagada. No me'n calien, tampoc –de referències o anècdotes biogràfiques–, perquè en aquells temps llegia la poesia d'una forma que no demanava cap context per a copsar-ne el sentit, el «sentit de ment» o la gràcia tremolosa. La poesia calia viure-la, saber-la interpretar, no entendre-la, com ocorre amb tantes altres coses de l'existència, que se senten, se senyen i se sentimenten sense poder comprendre'n les raons o desraons que les motiven... perquè ens enlluernen i emocionen. Ens mouen, remouen i commouen. Vísceres endins.

En aquesta antologia bilingüe, hi vaig descobrir no únicament uns poemes d'alta qualitat expressiva, sinó uns poetes als quals volia seguir llegint: Carles Riba, Joan Vinyoli... La poesia de Salvador Espriu la coneixia ja, gràcies a Raimon: les *Cançons de la roda del temps* m'acompanyaven sovint, com a part de la meua banda sonora vital.

Una antologia, aquesta de J. A. Goytisolo, primordial, en la meua formació i evolució personals, per tal de començar a aprofundir en les excel·lències de la poesia catalana del segle XX. Jo tenia vint-i-un anys, el 1968; i provenia d'una tradició cultural feta d'ocultacions i d'oblits, d'un silenci de segles subalterns. Vull dir que, tot i tenir el valencià (el català de València) com a llengua familiar, en

desconeixia la tradició literària: la medieval i la moderna. Aleshores, a València, les referències poètiques en la pròpia llengua, per a un jove de vint anys com jo, provenien de Raimon, de Joan Manuel Serrat... Poesies cantades, clandestines, quan no prohibides, que arribaven en vinils de nord enllà: de Barcelona, de París...

(José A. Goytisoló féu el 1980 una altra antologia de Joan Vinyoli, *Cuarenta poemas*, que no vaig llegir perquè, quan aparegué, no tenia necessitat de cap traducció per aprofundir en la poesia vinyoliana. A les acaballes dels 70, Vinyoli el tenia ja com un poeta «meu». Aquestes traduccions de J. A. Goytisoló tingueren força ressó i despertaren admiració entre alguns poetes castellans que aleshores promovien la poètica de l'experiència).

No era gens fàcil en aquelles dates revoltades –de 1968 a 1975– trobar llibres en vernacle al País Valencià, ni de poesia, ni de narrativa, ni de res; a penes si hi havia unes poques llibreries que en tingueren, més amagats que no a la vista. A Gandia, la meua ciutat, només n'hi havia una, Concret Llibres, moderníssima, popíssima, acabada d'estrenar, on a més hi havia llibres rars, clandestins o d'importació, i els discos prohibits i els legals dels cantants de la «nova cançó». A València, hi havia una altra Concret Llibres, com hi havia Tres i Quatre (la llibreria i l'editorial que començava), i algunes altres amb llibres que pagava la pena de llegir: la clàssica Lauria, la Viridiana «progre», el santuari Ausiàs March (la llibreria dels meus amics Toni Mestre i Frederic Martí)...

Si difícil era trobar llibres de poesia a València, veure'n d'editats a la ciutat era insòlit, quan no clandestí o

excepcional. Cal dir, tanmateix, que la tradició literària compartida entre catalans, valencians i balears era percebuda com a positiva; ni la discutia ni la negava ningú. Feia uns anys, per exemple, s'havia presentat a l'ajuntament de València el Diccionari Català-Valencià-Balear d'Alcover-Moll, mentre que la *Gramàtica Valenciana* de Carles Salvador, la qual seguia les Normes del 32 o de Castelló, era l'oficial a Lo Rat Penat. Els aldarulls polítics al voltant de la llengua dels valencians no es manifestaren públicament fins a mitjans dels 70: la coneguda com a «batalla de València». Dit això, cal incidir i remarcar que a València a penes si s'editaven (edicions d'autor a banda, minoritàries i sovint numerades) els guanyadors dels premis de poesia «Ausiàs March» de Gandia (creats el 1959) i els de la Diputació de València (vigents des de 1947), els quals es feien visiblement bilingües en algun prestatge polsós. N'hi havia els llibres o llibrets editats per l'editorial Torre, però resultaven introbables, quan no il·legibles, per distàncies diverses. I alguns altres de més amagats, supose. La literatura valenciana era invisible. A la València de finals dels 60 no es podia percebre enlloc l'embranchida que al cap de poc prendria la creació literària en «la llengua dels valencians».

València no era per aquells anys cap jugarer jardí de flors naturals, ni de violes ni d'englantines, vull dir. Per no ser, no era ni «*la tierra de las flores, de la luz y del amor*» que cantava la portentosa Sara Montiel. Ni les autoritats polítiques es posaven a cantar en veu alta cap himne —«Per a ofrenar noves glòries a Espanya...» en festes o processons. València, literàriament, era una ciutat no ja perifèrica, sinó provinciana. Dels poetes medievals o romàntics

només se'n trobaven obres en biblioteques privades, en santuaris acadèmics o en llibreries d'antiquari; dels poetes vius... Recorde haver adquirit el número de la revista *La Caña gris* dedicat a Luis Cernuda a la llibreria Lauria, on en guardaven un romanent editorial; també trobava per les llibreries de vell que hi havia a la vora de la Universitat llibrets vernacles dedicats a possibles prohoms o artistes locals que no havien estat mai llegits, ja que no tenien tallats els fulls. A les catacumbes emergia una generació literària que aviat trasbalsaria la ciutat de València i s'escamparia per les minories lletrades de les comarques dels voltants. En aquells temps foscos del darrer franquisme, però, hi passaven altres coses més memorables, de ben segur. No vull perdre'm ara en qüestions literàries o llibresques a escala local, ni tampoc en les atribolades peripecies del jove poeta que jo era aleshores, ple de dubtes, de neguits, d'ignoràncies, de somnis i d'il·lusions.

Hagueren de passar un munt de coses per tal que la poesia de Vinyoli se'm tornara a fer vital. El primer llibre seu que vaig llegir (seguint el joc de daus de l'atzar poètic) fou *Llibre d'amic* (1977) perquè em cridà l'atenció el títol, suggerent per raons diverses i pel seu to amorós. Al *Llibre d'amic*, en revisar-lo, hi descobresc subratllat aquell poema que diu:

Vares venir fins on jo dormia
i em vas despertar,
i em vas convidar a tenir set,
una gran set per a la qual
et vas fer copa on jo la pogués beure.

Aquests versos deien el que la poesia era aleshores per a mi: l'expressió i la possessió d'un voler i d'un deler en una atmosfera d'ambigües seduccions que em traslladaven a la poesia xinesa clàssica, a la mística castellana i a la poesia andalusina, les meues predileccions d'aquells anys. Després de llegir aquest poema –paladejant-lo com un licor amarg–, vaig sentir la poesia de Joan Vinyoli com una veu confidencial. Vull dir que la seua paraula en vers em féu de far en la foscor: marcava un deixant lluent enmig d'un mar tenebrós. No m'arribava de lluny, sinó de llum: pura ebrietat.

Com vaig arribar a la coneixença àmplia de la poesia de Vinyoli? Llegint-la, obviament. I perquè me'n parlaren alguns companys poetes, com sol passar, de jove, d'adult i de vell. Quins van ser els primers poetes que me'n féren la recomanació iniciàtica? Crec recordar, per bé que de manera vaga, que foren Jaume Pont i Vicenç Altaió. Quan, però? No ho tinc gens clar. A tots dos els vaig començar a tractar a mitjans anys 70. I el que sí que recorde és que, quan parlàvem de poesia, tard o d'hora sorgia aquest cognom italianesc: Vinyoli.

A J. Pont el vaig conèixer a Lleida al voltant de 1976, on m'hi duqué Jaume Fuster, responsable de l'àmbit de Literatura del Congrés de Cultura Catalana. Al poeta Pont (qui acabava de tornar d'un temps d'estudis a França) em vincularen de seguida lectures afins i probablement el fet de ser ambdós perifèrics (ell, lleidatà; jo, valencià). D'Altaió m'atrapava la seua rauxa sumptuosa i la seua exuberància verbal, sinuosa i torrencial alhora. Tots dos feien de teòrics i de crítics, des de la seua condició heterodoxa de poetes joves. Pont era un dels qui coneixia millor

la moderna poesia francesa i la castellana (Pere Gimferrer era un cas a banda i singular). Em referesc a les avantguardes parisenques, la Generación del 27, el Postismo... «Ismes» o seismes que, en aquells temps d'ebullició mental, consideràvem manifestacions poètiques d'uns temps enlluernadors, però ja passats, o, millor, apagats, acabats.

Aquestes tradicions foren les que em permeteren apropar-me a l'obra de Vinyoli i trobar-hi complicitats i comprensió. Al cap i a la fi, jo tenia la poesia pura de Paul Valéry i la surrealista de Paul Eluard com a referents poètics, admirava Vicente Aleixandre i Jorge Guillén (als quals havia conegut: el primer, a Madrid; a Málaga, el segon) i també Luis Cernuda, de qui a penes si uns pocs parlaven en veu baixa... A València mantenia una cordialíssima relació amb Juan Gil-Albert, solia veure Francisco Brines (quan passava les vacances a Oliva), i fins i tot havia tractat Jaime Gil de Biedma, qui aleshores hi baixava sovint perquè se sentia atret per l'obra en prosa de Gil-Albert; jo admirava aquests autors i els havia llegit i els llegia (i els he continuat llegint). A més, hi tenia relacions amicals amb Jaime Siles i sovint tertuliejava amb José Luis Parra i Víctor Orenga, amb Marc Granell, amb José Luis Falcó, amb Eduard Verger... A Gil-Albert l'havia conegut el 1970 perquè un personatge de Málaga (Bernabé Fernández-Ganivet) me'n parlà favorablement; com recorde que va ser amb J. Siles que el vaig visitar a sa casa per primera vegada i que Juan ens mostrà unes cartes que guardava del seu amic Luis Cernuda... i ens en contà anècdotes, com l'estada del poeta a València durant la Segona República, ens parlà del seu personal i atrotinat exili americà...

Amb J. Pont compartia algunes d'aquestes coneixences poètiques, baules obligades per a comprendre l'impacte que em provocà la poesia de Vinyoli. Aquestes referències de companys i de mestres (no puc deixar d'esmentar la poesia del darrer Juan Ramón Jiménez, essencial) i, per suposat, la més significativa en mi (com en Vinyoli): l'obra lírica de Carles Riba.

El geni poètic de Riba a Barcelona aleshores se'l tenia per *demodé* –cosa per a mi incompreensible–, tingut per massa antic i poc modern (Xavier Bru de Sala el citava com a «humanista» i no com a poeta). D'aquell Bru de Sala, en guardie dedicades *Les elegies del marrec* «esperant contactes més sovintejats», el «dia de la clausura del I encontre d'escriptors dels Països Catalans» que es celebrà a Gandia el 1976. Els poetes clàssics i moderns alhora eren Salvador Espriu, J. V. Foix i Joan Brossa. El més clàssic de tots, per bé que més citat o escoltat cantat (per Raimon) que no llegit, era Ausiàs March:

Veles e vents han mos desigs complir
faent camins dubtosos per la mar...

Vicenç Altaió i Jaume Creus foren els responsables del següent poemari de Joan Vinyoli, *El griu* (1978), publicat a Cristalls, una col·lecció de l'editorial La Magrana, que és el primer llibre seu que guardie dedicat, amb data d'aquell any, «des de lluny però molt a prop». Els versos d'*El griu* em resultaren durs i directes, per no dir tempestuosos i valents, potser perquè el desig eròtic s'hi feia explícit i molt present la soledat:

La crosta ja resseca de la vida,
cal només arrencar-la, baldament
faci mal: trobareu el que som:
aiguavessants d'una mateixa soledat.

Això, i més, em diuen encara els poemes que trobe marcats, especialment els quatre darrers del llibre. «Sóc home sol» ara el llegesc com un retrat del poeta en el temps; en aquell temps seu i en aquest meu temps d'ara, també.

He menjat amb delit els dàtils de Palmira,
les panses de Corint, el be rostit de Pasqua...

Només de passar els ulls per aquests versos veig el vell poeta, ebri de soledat, ebri de records, ebri de mots, ebri de tot i de res, i em demane i no em responc sobre allò que ens fa, desfà i refà com a humans, com a éssers vius, conscients del nostre ser en el temps, tot i que, com Vinyoli dirà, «el temps mai no perdona, mai»; un vers que, en la meua personal lectura d'aleshores, tancava el llibre. Un vers que em ressona com quan rodes la clau d'una casa vella; com un rellotge que segueix marcant el pas de les hores per a ningú, tot fent-se a poc a poc silenci gris entre la pols.

Els paisatges orientals d'aquest poema m'evocaven Kavafis, aleshores un dels meus poetes de capçalera. De Vinyoli opinava de manera semblant a la que W. H. Auden tenia de Kavafis: «Si la importància de la poesia resideix en la singularitat del to de veu, res no pot dir el crític, perquè la crítica només pot fer comparacions. Un to de veu únic no pot ser descrit; pot ser imitat, parodiat o citat».

Jo pensava que el to de veu, precisament, era just allò que feia admirable, inimitable i compartible un poema.

Amb Kavafis i Auden em passava això: n'admirava la veu, tot i traduïda (interpretada per una altra veu); amb Vinyoli també, però en la llengua i la veu originals.

Qui jo era va trobar en la poesia de J. Vinyoli una intensa complicitat lírica i es posà a buscar més llibres seus. Més, en volia més, de versos vinyolians. Els companys me'n parlaven amb sincera simpatia, per bé que uns més que altres, certament; però més del personatge que no de la seua obra.

Aleshores vaig llegir *Vent d'aram* (1976) que em resultà revelador. No en guarde la primera edició, cosa que diu que el vaig llegir de prestat, però sí la del volum de l'*Obra poètica (1975-1979)*, que conserve amb una nota que en localitza la lectura: «rellegit a s'Arenal. Mallorca 80» i també afectuosament dedicat poc després, l'abril de 1981: «A Josep Piera, amb qui voldria passar llargues hores parlant i vivint si no fos que per a mi ja és tard».

A partir d'aquestes notes, mogut i commogut pel que sent que em diuen a cau d'orella, llegesc, no com abans sinó com a cicatrius de la vida passada, els poemes vinyolians que tinc anotats o amb versos subratllats. I m'adone com estan de presents en la meua poètica de jove: compartíem l'admiració per Rilke i per Riba, però també per Ungaretti, per... Com a mostra, una noteta d'una ressenya que vaig publicar a València el 1974, al diari *Las Provincias*:

«Si se puede hablar de momentos propicios para determinado tipo de poesia, o mejor de variaciones en el gusto poético de un público determinado, éste es, vuelve a ser, un buen momento para Giuseppe Ungaretti, así como para Paul Valéry, R. M. Rilke, Carles Riba o Juan

Ramón Jiménez. Lo que durante un tiempo fue desprestigiado bajo el nombre de “poesía pura” hoy alcanza las cotas más altas entre la gran poesía del siglo».

Ingenu o no, així pensava aquell que era jo, aleshores.

*Ungaretti
uomo di pena
ti basta un'illusione
per farti coraggio.*

I em pregunte ara si l'atmosfera alexandrina a Vinyoli li arribava per la via del Goethe orientalista, de l'hellenista Riba o la italiana d'Ungaretti, o la neogrega de Kavafis. Quin dels dos poetes alexandrins li interessà més? Resulta lògic pensar que Kavafis l'havia llegit en les versions del mestre Riba; però, li interessà de veres? En tinc dubtes, per bé que hi veig ressons, com el desig clandestí dels plers del cos i la presència conflictiva de l'amor divers: allò de «la carn vol carn» tan clàssic, gèneres sexuals al marge. De la seua admiració per Ungaretti, no en tinc dubtes perquè en deixava rastres de llum alegre i goig mental, ací i allà dels seus poemes. *Aplec* («Bellíssim», diu una meua nota manuscrita d'aleshores), es tanca amb aquest decasíl·lab perfecte:

Uneix-te a tots. Inventat l'alegria.

Un poema ben expressiu —encara ara— de l'atmosfera entusiasta d'aquells anys adelerats, delitosos perquè tot, íntimament i col·lectiva, semblava no sols imaginable, sinó possible i sentible. Perquè de sobte s'havien obert de bat a bat les portes del present i les finestres del futur. Amb alegria desbordant.

Uns pocs poemes de *Vent d'aram* tenen una anotació de la meua mà; *Temps perdut* i *Gorgs*, hi duen uns mots d'admiració: «Magnífics. Tots dos»; un altre –*Per molt que ens abracem*, n'és el títol– porta grafiat a tinta el possessiu «Meu», sense més:

Per molt que ens abracem i que ens omplim la boca
de boca i que ens mesclem els cossos,
mai no som un.

Tot un anhel de fusió amorosa o delit ideal. Molt Rilke.

Aquests anys rebolicats –els de la segona meitat dels 70: de la mort del Generalíssim a les primeres eleccions municipals– foren anys de deliris vitals, de revoltes i d'iniciatives esclatants; poèticament els representen col·leccions com *Llibres del Mall*, els quaderns de *Tres* i *Quatre*, les edicions illenques de *Damià Huguet* (Guaret) i d'*Àngel Terrón* (Tafal), revistes literàries com *Tarotdequinze*, com *Quaderns Crema*, com *Cairell...* i aplecs en belles terres, recitals a la intempèrie...

Recorde, ara, la visita que vaig fer a Sabadell l'octubre de 1979 per tal de participar en un cicle de conferències, *Darreres manifestacions culturals i literàries als Països Catalans*, on em tocava parlar del País Valencià. Jo duia escrit el text, una mena de panoràmica accelerada del que havien suposat els darrers deu anys (de 1969 a 1979) per a la literatura catalana al país dels valencians, un panorama viscut en l'aldarull sistemàtic provocat per l'aparició de la cridanera confrontació entre el «catalanisme» i el «blaverisme». Recorde que, abans d'iniciar la xarrada, em vaig fumar un porret, per agafar seguretat i rauxa davant un públic ganós de saber què passava culturalment a Valèn-

cia. Aquella nit la vaig vetlar a casa del Vicenç i la Lena xarrant de poesia i de pintura. La meua intervenció fou publicada a *Èczema* dos mesos després. En reproduesc un fragment que reflecteix –crec– l’ambient de desgavell que es patia a València per aquelles dates, molt distint del que es vivia a Sabadell o Barcelona:

«Els lladrucs del silenci lluiten contra l’ocell de foc.

Recorde que vam anar a tancar-nos una nit a la Facultat de Ciències, en protesta per l’atemptat a Sanchis Guarner, i per tal de cridar l’atenció pública. Vam ser vora un miler de persones en el moment de més animació. Uns feien assemblees, altres sopaven o xarraven de les seues coses. Hi havia una certa tensió emotiva. Vicent Franch feia de moderador i enllaç de Presidència. De matinada acudiren els “fatxes” o “blaveros” i començaren a trencar cristalls. Alguna gent volia eixir a pegar-se, la resta no sabia què fer; aleshores, un conegut de tots, agafant una bandera roja i pujant fins al replanell d’una escalinata neoclàssica i palatina, començà a cantar la cançó de les dones de la pel·lícula *Novecento*. Era com un segell de la República sense gorro frigi, o millor dit, la seua amarga i emotiva caricatura. Tots ens ficàrem a riure, i això ens llevà l’acollonament. Fou un acte estètic espontani fabulós».

Somric, ara, reveient aquell jove, cantant i ballant al replà de l’escala de la Facultat de Medicina de València, vestit de bandera, imitant Isadora Duncan.

L’altre llibre de Vinyoli a destacar d’aquell moment d’exaltació és *Cercles*, llegit la primavera del 80 a Mallorca. En aquest, encara hi he trobat més versos subratllats. Versos d’una claredat exclamativa exultant, com ara

«Gaudim sense metàfores», llegit aleshores com a crit de llibertat i de desig, d'ansietat i de record, de consciència i de fatalitat. Poemes definitius com *L'equivalent*, *Pollets* i *No tornis*, que retrobe com a definidors de la poètica vinyoliana dels setanta, la preferida per mi, la més compartida. Subratllats entre admiracions, ara encara se'm fan més lúcids els seus versos:

Deixeu-me estar com ara estic:
sol amb l'amic
que he anat fent de mi mateix.
En mi ja el somni creix
de la darrera solitud.

Llegint ara la poesia de Vinyoli comprove, com passa amb els clàssics, que el temps no n'ha erosionat els versos, fermes i sòlids com una roca; i sí a qui els llegeix, que sent la mar a l'horitzó, com una immensitat sense adjectius. Una immensitat que ofega i salva, enlluerna i encega. Els versos vinyolians són els mateixos, però no qui els llegeix. Tornar a Vinyoli després de tants anys té aquestes coses: fa repensar poèticament la vida: la passada i la present.

Amb Vinyoli vaig tenir una relació personal de lector, no d'amic. Per a establir una veritable amistat entre nosaltres era massa tard, com deia ell a les dedicatòries dels llibres. En la que tinc a l'edició de *Cercles* farà referència a aquesta meua condició de lector llunyà.

M'encantava obrir la seua *Obra poètica* a l'atzar i llegir aquell poema que, pàgines obertes, els déus em regalaven; o aquell altre que m'abellia repassar o meditar perquè m'acompanyava mentalment. Jo era un lector dels seus poemes, no un company de les seues soledats. Els

seus versos m'eren un llum «ensenyador» i els rebia com savis consells vitals. Jo volava, però, per altres cels i navegava per la mar de tots. Em sentia fent, desfent i refent el meu món de colors irisats. La poesia vinyoliana la sentia de prop i de lluny. Del seu drama, en volia la poesia: el reflex de la llum, no l'ombra de la foscor.

El seu següent llibre, *A hores petites*, també el tinc dedicat l'abril de 1981; me'l regalà després d'una conversa que tinguérem a casa seua. I recorde que em digué:

–Coneixes l'expressió «a hores petites»?

–No. –Li vaig respondre.

–No? No la dieu els valencians?

–No. No l'he sentida en la vida.

–Es diu de les primeres hores del nou dia, quan encara no és ben bé de dia, però ja és el dia. Cap a la matinada. Abans de l'alba, quan s'inicia o s'anuncia la llum. Se sol dir «a les petites». És quan m'arriben les paraules, quan espere el poema, quan reveig altres temps viscuts... «a les petites».

I es posà a escriure'm la dedicatòria:

«A Josep Piera, amb creixent amistat, després d'una entrevista precedida d'una conversa que ens apropa molt.

Joan Vinyoli

Abril 1981».

En aquesta ocasió congeniàrem de ment, i, com diria ell, les paraules dites i vives ens aproparen. Fou un amable detall seu, oferir-me el llibre a penes acabat d'eixir de la impremta, com a record d'aquella vesprada aparaulada.

Els cinc sonets de la darrera secció, *La mà del foc*, se'm quedaren gravats; especialment els dos versos darrers:

Se'ns evaporen com a l'alba el rou
els goigs eteris: tot és ara i res.

En aquella vetlada, de tant en tant interrompuda per les reclamacions de la dona –malalta i invisible– que arribaven de les estances de l'altra banda de la casa, Vinyoli em llegí poemes seus inèdits i algunes de les versions de Rilke que preparava. Se'l veia fràgil, tímida, nerviós –per no dir quimerós–, i alhora agraït de l'atenció que li dedicava. Parlàrem molt de poesia i de poetes, es referí de passada a Joan Fuster i a Vicent A. Estellés, els seus valencians... compartírem llunyanies admirades.

N'érem uns quants, els joves (joves aleshores, és clar) que ens sentíem atrets per la intensitat fulgent dels poemes de Vinyoli. Però era més gran encara la devoció que ell sentia cap a nosaltres, joves de cos i arrauxats d'esperit. De vegades pense que l'influïrem més nosaltres a ell que no ell a nosaltres.

El darrer llibre seu que guardo dedicat és l'antologia que li va fer el poeta Feliu Formosa. La dedicatòria, datada el 20 de novembre de 1981, acaba així: «Ara que és tard, no penso encara que ho sigui per a comunicar-nos més, i més intensament». Vinyoli es queixava de la poca salut i de l'excés «de feina» i de més coses. Vivia acompanyat d'ell mateix. El coneixement de la seua obra era selecte i minoritari, inclosos els entusiasmes d'alguns molts entre els pocs. La seua existència s'apagava a mesura que la seua poesia arribava més lluny amb més llum.

El 1984, any de la mort del poeta, es publicaven els dos darrers llibres seus, *Domini màgic* i *Passeig d'aniver-*

sari. * Aquests dos llibres els tinc també subratllats, però no ja dedicats.

Joan Vinyoli en aquests últims trenta anys s'ha consolidat com un clar referent literari, com un dels grans poetes catalans del segle XX.

Mai no és tard, per tant, mestre.

* El 1983 apareixia *Cants d'Abelone* en un número especial de la revista *Reduccions*.

Joan Vinyoli moria a Barcelona el 30 de novembre de 1984.

A partir d'una conversa amb Jordi Llavina en la qual s'invocava la proximitat del centenari de Joan Vinyoli (1914-2014), Josep Piera va iniciar una prolongada indagació sobre la seua relació amb el poeta, la correspondència entre tots dos i els llibres de Vinyoli, tot recuperant fragments d'una conversa intermitent que van mantenir entre 1978 i 1981. Vinyoli llavors doblava l'edat de Piera, tenia una seixantena llarga d'anys. Piera ara havia arribat a una edat semblant, la de la maduresa definitiva. La indagació s'estén al cicle vital complet de Vinyoli: la poesia, els llibres, la seua circumstància, la relació amb la crítica i la consideració que havia trobat en l'ambient literari del seu temps. A contrallum apareix l'evolució poètica i humana de Piera mateix, la seua manera de llegir i interpretar Vinyoli i, al capdavall, del conjunt de la poesia catalana de les darreres dècades. Trobem en aquestes pàgines un exercici de comprensió «de poeta a poeta» d'una profunditat i sensibilitat extraordinàries. Josep Piera, lector de Vinyoli, llegeix també el món poètic que li ha tocat viure, en el qual sobresurt un poeta que no va ser tan valorat com esqueia. I es llegeix a ell mateix a partir de la ruptura generacional dels setanta. Fet i fet, la reconstrucció d'una època, un exercici de lectura i d'hermenèutica poètica fascinant.

Josep Piera (Gandia, la Safor, 1947) és un escriptor de molts registres que ha cultivat la poesia, la narrativa, l'assaig i la prosa autobiogràfica. És un membre destacat de la generació dels setanta i també un representant caracteritzat de la *literatura del jo*. La seua dedicació a l'activitat cultural i literària, a l'escriptura, ha estat total. Després d'un temps a València, el 1974 s'instal·là a la Drova, que ha convertit en l'espai màgic d'algunes de les seues creacions. La seua obra poètica fins el 1991 s'aplegà al volum *Dictats d'amor (Poesia 1971-1991)*. Així mateix ha publicat, entre altres, els dietaris *El cingle verd* (1982, 2002) i *Joc de daus* (2012), els llibres de prosa *Estiu grec* (1985), *Un bellíssim cadàver barroc* (1987), *A Jerusalem* (2005) o *Putà postguerra* (2007), biografies com *Jo sóc aquest que em dic Ausiàs March* (2001, 2010) i *Francesc de Borja* (2009), i també assaigs com *El paradís de les paraules* (1995) o *El somni d'una pàtria de paraules* (2012).

ISBN 978-84-370-9942-2

UNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

PUBLICACIONS

PUV